

Sistem materijalnog računovodstva kod uzgoja i otpreme ribe na ribnjačarstvima

Ribnjačarska centrala Hrvatske uvela je još 1946. godine za sva svoja ribnjačarstva jedinstveno materijalno računovodstvo koje je odgovaralo specifičnostima ribnjačarstva. Ovaj sistem računovodstva poslije je usklađivan sa uvedenim jednoobraznim računovodstvom, koje je postalo obavezno za sva državna poduzeća. I danas gotovo svi veći ribnjaci u NRH služe se ovim sistemom materijalnoga računovodstva. Uvedeno računovodstvo izgrađeno je na višegodišnjem iskustvu i u svemu zadovoljava ažurnoj evidenciji zootehnike ribe, a svojim kronološkim podacima služi i potrebama financijskoga računovodstva.

Novo-osnovana ribnjačarstva nailaze na poteškoće, jer nisu upoznate sa već uvedenim sistemom materijalnoga računovodstva. Svrha je ovoga prikaza, da pruži osnovni uvid u taj specifični način knjiženja.

Terenska knjiga je osnovni dnevnik, koji redovno evidentira sve poslovne događaje na radilištima ribnjaka, gdje se broji i mjeri riba. Svi radovi na ribnjacima počev od nasada ribe u ribnjake, ribolova uzgojene ribe, klasiranja i otpreme ribe na tržište, bilježi se obavezno odmah na terenu kod samoga posla u ovu temeljnu knjigu. Ta knjiga je osnov, iz koje se dalje vade izvorni podaci za sva ostala knjiženja kod evidencija zaliha i prometa ribom.

Terenska knjiga ima rednim brojkama označene listove. Sva knjiženja na terenu bilježe se u tu knjigu mastiljavom olovkom, pa ta knjiga služi za dokazne svrhe i kontrolu. U slučaju atmosferskih nepogoda, kiše, bilježi se broj i izmjerena količina ribe na drvenu blanjanu dasku. Knjiženje sa te daske naknadno se unosa u terensku knjigu uz napomenu, da je to prepis. To je osnovna knjiga sa originalnim podacima za sve operacije ribom na pojedinim ribnjacima i zimovniku. Tu se bilježi tok sortiranja ribe, otprema ribe van ribnjaka, kao i prebacivanje ribe iz jednoga u drugi bazen zimovnika.

Ovi prvi podaci knjiženja u terensku knjigu služe kao temeljni autentični dokumenat, kao kontrola i osnov za sva ostala naknadna knjiženja. Na temelju podataka ovoga dnevnika izrađuje se dnevni iskaz o ribolovu, o nasadenoj ribi u ribnjake, i otpremnice za prodanu ribu. Podaci iz terenske knjige redovno se sprovodaju u specijalnu knjigu skladištnik ribe — knjigu zimovnika. Kao dokaz da je pregledana, ispravnost knjiženja i da je ono dalje sprovedeno, lice koje je knjiženje provelo potvrđuje to u terenskoj knjizi svojim parafom.

Terenska knjiga ima nekoliko uporednih kolona sa glavom u koju se upisuje vrsta i klasa ribe, dvije sporedne kolone za broj i težinu ribe. U te-

rensku knjigu bilježi se uvijek samo odmjerena netto težina. Tara kod odvage, težina košare ili limenih posuda za vagu, odbija se prije knjiženja, a u knjigu uvađa čista težina ribe.

Knjiga zimovnika daje detaljan pregled stanja o zalihama i prometu ribom u svakom pojedinom bazenu zimovnika. Kod toga je redovna pojava, da se ulaz ribe u zimovnik i izlaz nikada ne poklapa. Iskazuje se višak ili manjak prometa ribe u zimovniku, sa kojim se poravnava na kraju promet zalihe ribe.

U pojedinom zimovniku može biti više vrsta ribe, a i jedne vrste ribe sortirane po raznoj težini. Na pr. šaran i som, odnosno maticé šarana i šaranska mlad. No svaka vrsta i klasa ribe ima u toj knjizi svoju posebnu kolonu.

Knjiga zimovnika je tačan odraz svih evidentiranih zaliha ribe sa izvršenim promjenama, i mora biti kronološki vođena. Tačno i uredno vođena knjiga zimovnika garancija je za sigurno zimovanje ribe. Ona je uslov za ekspeditivnost i tačnost svih radova ribom, ogledalo dobre organizacije cjelokupnoga ribnjačarstva.

Obrazac knjige zimovnika ima slijedeću šemu: Na prvoj strani paginirane knjige je primitak-ulaz ribe u zimovnik, a na drugoj strani izdatak-izlaz ribe iz zimovnika. Na istovjetnim stranama nalaze se slijedeće kolone:

- 1) Datum knjiženja.
- 2) Stupac koji označuje vezu sa ostalim knjiženjima koja su jednovremeno provedena: Iskaza dnevnoga ribolova ili otpremnice.
- 3) Opis ulaza ili izlaza ribe. Od kuda je riba ušla, odnosno kuda je otpremljena.
- 4) Dvije ili više kolona sa glavom o vrsti ili klasi ribe, i dvije sporedne kolone za broj i težinu ribe. Riba se redovno uvijek broji i mjeri. Ako se ne broji, onda se odredi srednjak i po toj prosječnoj težini ubilježi broj riba.
- 5) Primjedba radi boljeg razumjevanja provedenog knjiženja.

Knjiga zimovnika redovno stoji pohranjena u uredu i ne nosi se na teren. Sva knjiženja provodaju se ažurno istoga dana, kada su se prema terenskoj knjizi i odvijala. Knjiženje poslovnih događaja vrši se tintom.

Iskaz dnevnoga ribolova sastavlja se na osnovu podataka iz terenske knjige, a služi kao pregledna evidencija ulova ribe toga dana, uz pokazatelj kuda je ta riba smještena.

Otpremnica ispostavlja se nakon provedenoga knjiženja u knjizi zimovnika, a o izvršenim većim otpremama ribe. Otpremnica kao dokumenat o izvršenoj otpremi ribe, služi kao temeljnica za faktu-

riranje ribe. Ispostavlja se redovno u više primjereka.

Pored osnovnih knjiga, terenske i knjige zimovnika, vode se na ribnjačarstvima i ostale sezonske i periodske evidencije:

- 1) Plan produkcije ribe sa preliminarom nasadivanja ribe, potrebama hrane i gnojiva.
- 2) Iskaz nasadene ribe.
- 3) Plan tova ribe sa rasporedom obroka hrane razrađenim na mjesec i dekadu.
- 4) Dnevni i mjesečni iskazi utrošene hrane i gnojiva na pojedine ribnjake i ukupno.
- 5) Iskaz pokusnoga (probnog) ribolova ispostavlja se za vrijeme sezone uzgoja ribe svakih 15 dana od mj. svibnja do konca mj. rujna.
- 6) Preliminar uzgoja ribe izrađuje se prije početka ribolova sa podacima predviđenoga ulova uzgojene ribe i smještaja ribe u zimovnike.

7) Iskaz zaliha ribe vodi se svakih 15 dana. To je pregledni iskaz momentanih zaliha ribe sa promjenama u primitku i izdatku kroz period od 15 dana.

8) Iskaz o cjelokupnoj proizvodnji sastavlja se nakon dovršenoga ribolova, a daje pregled svih kategorija uzgojene ribe u svakom pojedinom ribnjaku sa podacima o nasadenoj težini ribe, utrošenoj hrani i đubrenju, konačnoj težini uzgojene ribe, produkcijom ribe po 1 ha ribnjaka sa čistim prirodnim prirastom ribe.

9) Obračun produkcije ribe sastavlja se po završetku poslovne ribarske godine koncem mj. aprila, kada su sve zalihe ribe iz produkcije prošle godine likvidirane, zimovnici su prazni, riba je ponovo nasadena u ribnjake, a sa 1. maja počima za ribnjačarstvo nova poslovna godina.

Povodom

10-godišnjice osnutka organizacije FAO

Još u toku samoga rata Ujedinjeni su narodi razmotrili pitanje osnutka jedne međunarodne organizacije, radi proučavanja prehrane i poljoprivrede u svjetskom obimu. Tako je na Prvoj konferenciji Ujedinjenih naroda, održanoj specijalno po ovom pitanju u Hot-Springsu (Virginia, USA) svibnja 1943. godine bilo zaključeno, da se osnuje posebna, stalna svjetska organizacija za prehranu i poljoprivredu. Odmah nakon svršetka ratnih razaranja, pošto je od strane dvadeset država — članica kao osnivača bio prihvaćen statut svjetske organizacije za prehranu i poljoprivredu, održana je I. konferencija FAO (t. j. Organizacija ujedinjenih naroda za prehranu i poljoprivredu, kratica na engleskom jeziku FAO) u Quebecu (Kanada) 16. X. 1945. godine. Važnost ove organizacije vidi se po tome što je FAO bila ta koja je od specijaliziranih agencija Ujedinjenih naroda bila prva osnovana. Tek poslije nje Ujedinjeni su narodi osnovali druge organizacije kao što su: UNESCO (t. j. Organizacija za prosvjetu, nauku i kulturu) ILO (t. j. svjetska organizacija rada), WHO (t. j. svjetska zdravstvena organizacija) i t. d.

Upravo ovih dana kada organizacija FAO ima za sobom punih 10 godina rada na podizanju životnog standarda cijelog čovječanstva korisno je, da se barem u kratkim crtama upoznamo sa njezinim radom, pogotovo zbog toga što je FAO razvila naročito veliku aktivnost i na polju ribarske privrede u svijetu i kod nas.

Osnovni je zadatak organizacije FAO da radi na povećanju proizvodnje poljoprivrednih i stočarskih prehrambenih artikala, ribarskih i šumarskih pro-

izvoda, te boljem iskorišćivanju putem prerade, raspodjele i potrošnje navedenih živežnih namirnica. Osnivači organizacije FAO vodili su računa o činjenici da u svijetu, u prvom redu u nekim područjima Azije i Afrike, preko 1 milijarde ljudi pati zbog nedovoljne prehrane. Ovo izvanredno teško, da ne kažemo kritičko stanje prehrane u svijetu pooštava još i ta činjenica, da se pučanstva svijeta danas množi jače nego bilo u koje doba u svojoj povijesti tako, da godišnji prirast iznosi oko 30 miliona ljudi. Stoga se nameće potreba da se proizvodnja živežnih namirnica sistematski povećava, bilo intenzivnijom eksploatacijom obradivih površina bilo proizvođenjem novih površina poljoprivrednoj kulturi, kako bi se tako održao korak s tom pojavom. Da bi se mogle podmirivati te potrebe dolaze u prvom redu u obzir i morski izvori hrane odnosno riba i riblji proizvodi, tim više što je riba bogata bjelančevinasta hrana, a upravo bjelančevine životinjskog porijekla (meso, mlijeko, riba i t. d.) su upravo one koje nedostaju u prehrani mnogih naroda u svijetu. Najveće rezerve hrane i to baš bjelančevinaste hrane kriju se u moru. Prema ocjeni stručnjaka FAO ulov se ribe u svijetu smišljenim radom, od današnjih oko 25 miliona tona morske i slatkovodne ribe, može povećati na 50 miliona tona godišnje, a da se ne oštete postojeći riblji fondovi.

Organizacija FAO pruža stručnu odnosno tehničku pomoć svojim članicama — državama svih pet kontinenata. Načelo o pružanju tehničke stručne pomoći temelji se na čl. 55. Povelje Ujedinjenih naroda, kojim su države-članice preuzele obavezu da rade: »na podizanju životnog standarda, punom zaposlenju i uvjetima progressa i razvitka«.